

Υ-ΓΛΩ 12
Φωνητική-Φωνολογία
με εφαρμογές στη Γαλλική
γλώσσα

Υ-GLO-12
Phonétique-Phonologie
Applications à la langue
française

Ενότητα 3
Éléments de phonétique

Olivier DELHAYE
Τμήμα Γαλλικής γλώσσας και φιλολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

**Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται
σε άδειες χρήσης Creative Commons.**

**Για εκπαιδευτικό υλικό,
όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης,
η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.**

Χρηματοδότηση

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.

Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Phonétique - Phonologie

Module 3

Éléments de phonétique

3 Éléments de phonétique

- 3.1 Définitions.
- 3.2 Phonétique articulatoire.
- 3.3 Anatomie de l'appareil phonatoire.
- 3.4 Classification des sons.
- 3.5 Classification des consonnes.
- 3.5 Classification des voyelles.
- 3.6 Cas particulier des glides.

3.1 Définitions (1/2)

La phonétique étudie les sons utilisés dans la communication verbale.

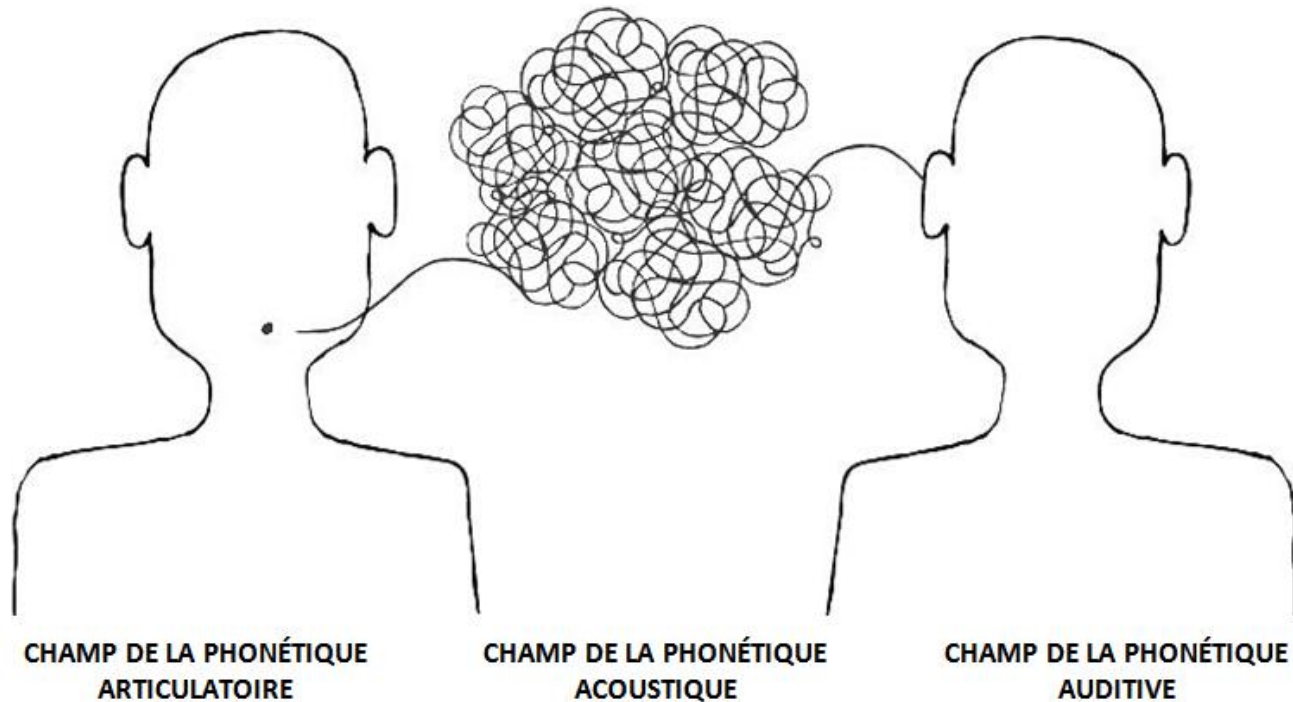
On distingue :

- la phonétique articulatoire,
- la phonétique acoustique,
- la phonétique auditive.

Nous nous concentrerons sur la phonétique *articulatoire*.

3.1 Définitions (2/2)

3.2 Phonétique articulatoire (1/3)

La phonétique articulatoire cherche à recenser, à transcrire et à classer les phones.

Ces phones sont

- les plus petites unités phoniques qui composent un discours,
- des segments sonores supposés *atomiques*.

3.2 Phonétique articulatoire (3/3)

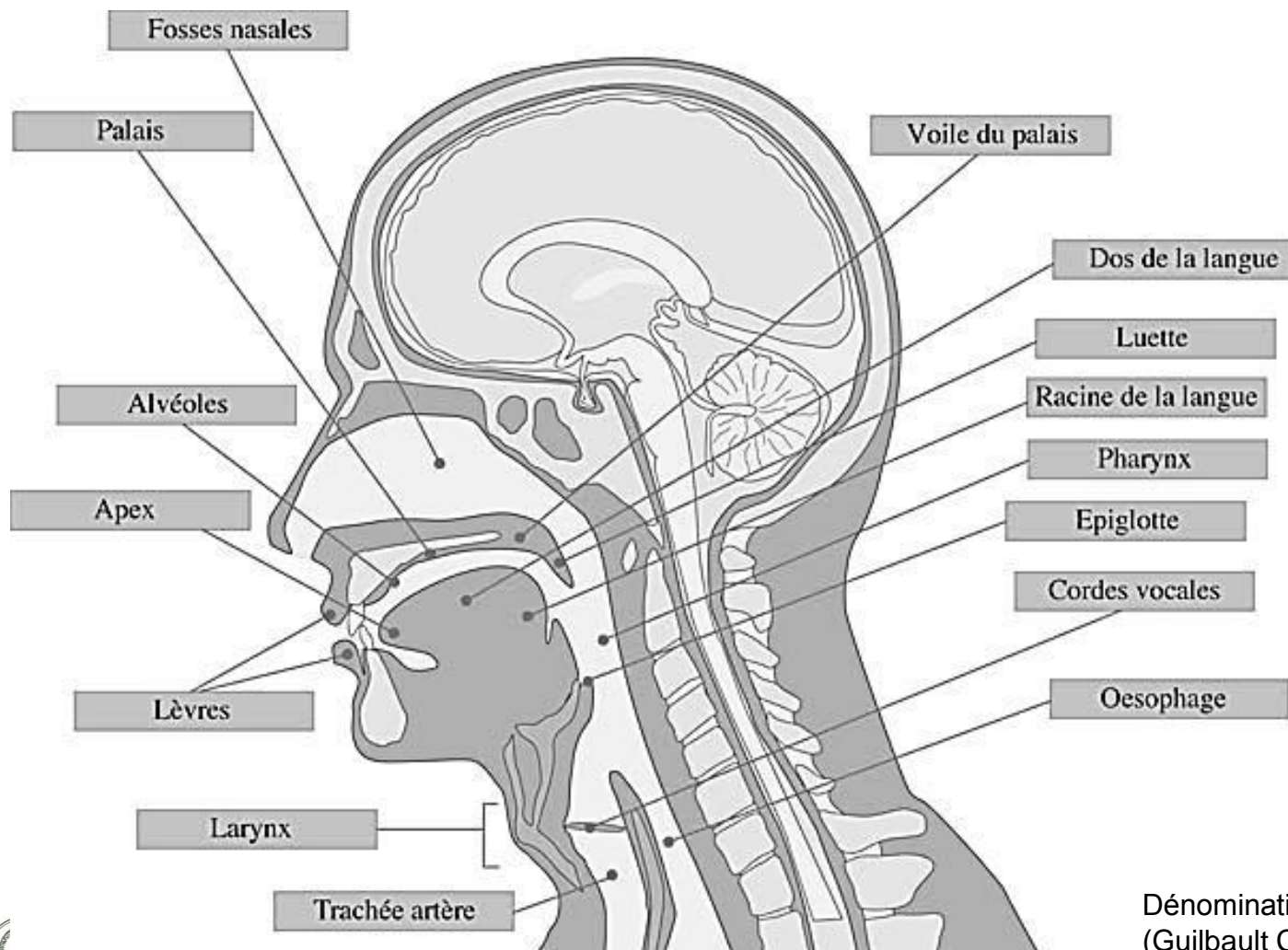
La transcription de ces phones est traditionnellement encadrée de crochets.

Par exemple, *Paris* peut être transcrit, suivant la prononciation :

- [paʁi] avec un /r/ prononcé à la grecque,
- [paʁi] avec le /r/ dit standard,
- [paʁi] avec le /r/ d'Édith Piaf.

3.3 Anatomie de l'appareil phonatoire (1/2)

Dénomination des organes phonatoires
(Guilbault Chr., 2005)

3.3 Anatomie de l'appareil phonatoire (2/2)

La respiration se fait par la trachée artère.

Au moment de la déglutition,

- la luvette empêche l'accès de la nourriture aux fosses nasales,
- la langue empêche la nourriture de revenir dans la cavité buccale,
- l'épiglotte empêche l'accès de la nourriture à la trachée artère,
- les cordes vocales se ferment.

3.4 Classification des sons (1/2)

On classe les phones en trois grandes catégories :

- les voyelles : [a] [ɑ] [e] [ɛ] [i] [o] [ɔ] [u] [y] [ə] [œ] [ø]
[ ] [ ] [ ] [ ] ...
- les consonnes : [b] [d] [g] [v] [z] [ʒ] [p] [t] [k] [f] [s] [ʃ]
[m] [n] [ɲ] [ŋ] [ʁ] [l] ...
- les glides : [j], [w], [ɥ]

Les consonnes se distinguent des voyelles en ce qu'elles sont produites

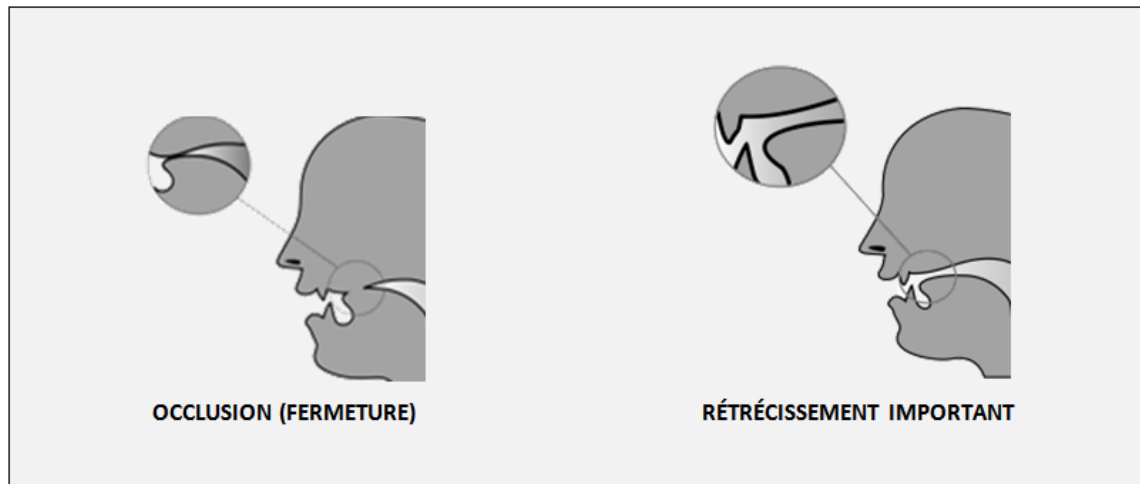
- après occlusion (fermeture) ou
- par un rétrécissement important de la cavité buccale.

3.4 Classification des sons (2/2)

Les consonnes se distinguent des voyelles en ce qu'elles sont produites

- après occlusion (fermeture) ou
- par un rétrécissement important de la cavité buccale.

(d'après Dorgeloh, 2014)

3.5 Classification des consonnes

On classe les consonnes phonétiques de la langue française en fonction

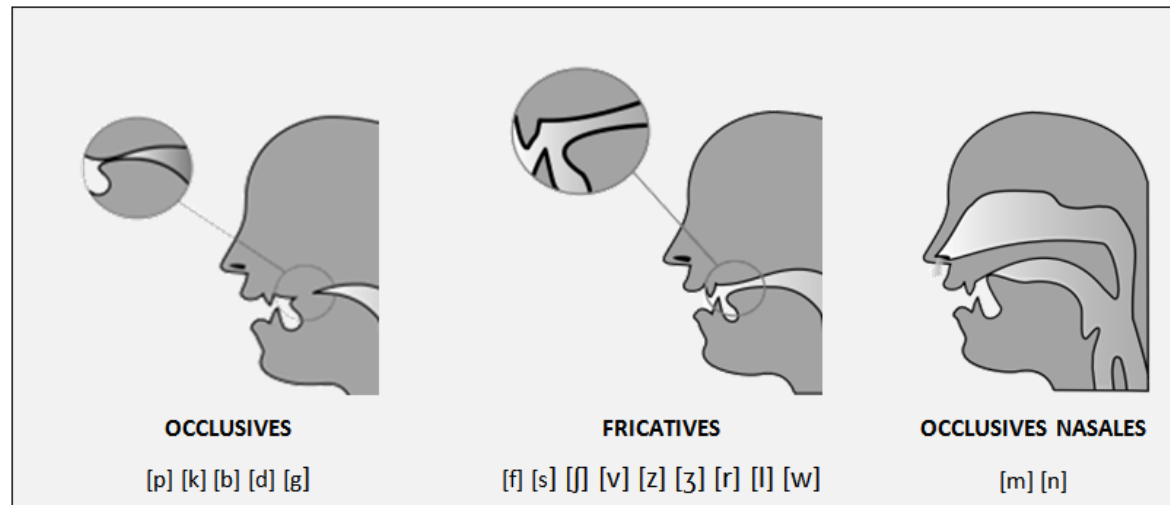
- du mode d'articulation,
- du point d'articulation et
- de l'existence d'un voisement.

3.5.1 Mode d'articulation

Le critère du mode d'articulation permet de distinguer les consonnes

- occlusives
- fricatives
- nasales

(d'après Dorgeloh, 2014)

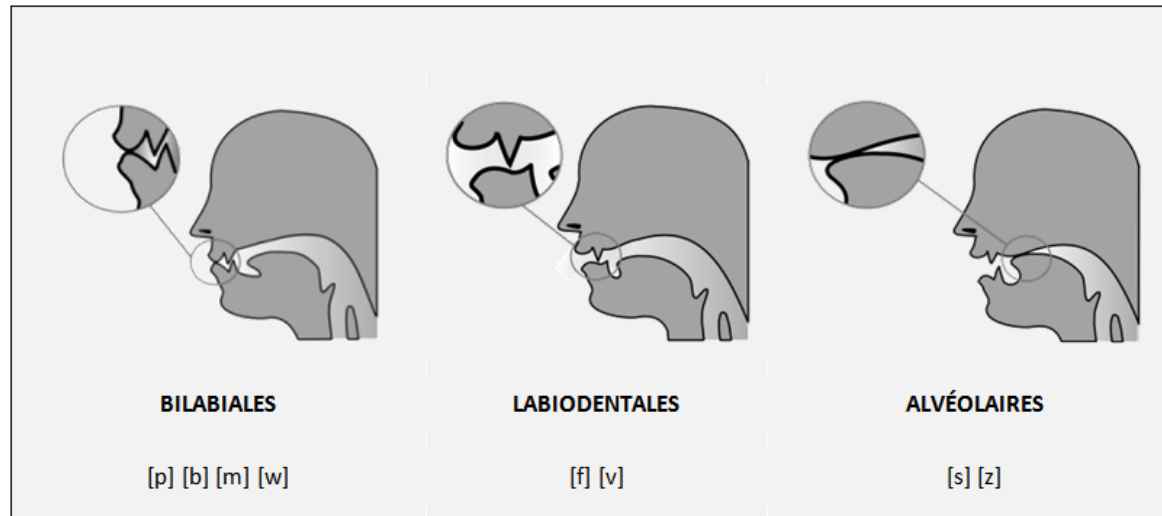

3.5.2 Point d'articulation

Le critère du point d'articulation permet de distinguer les consonnes

- bilabiales,
- labiodentales,
- alvéolaires, ...

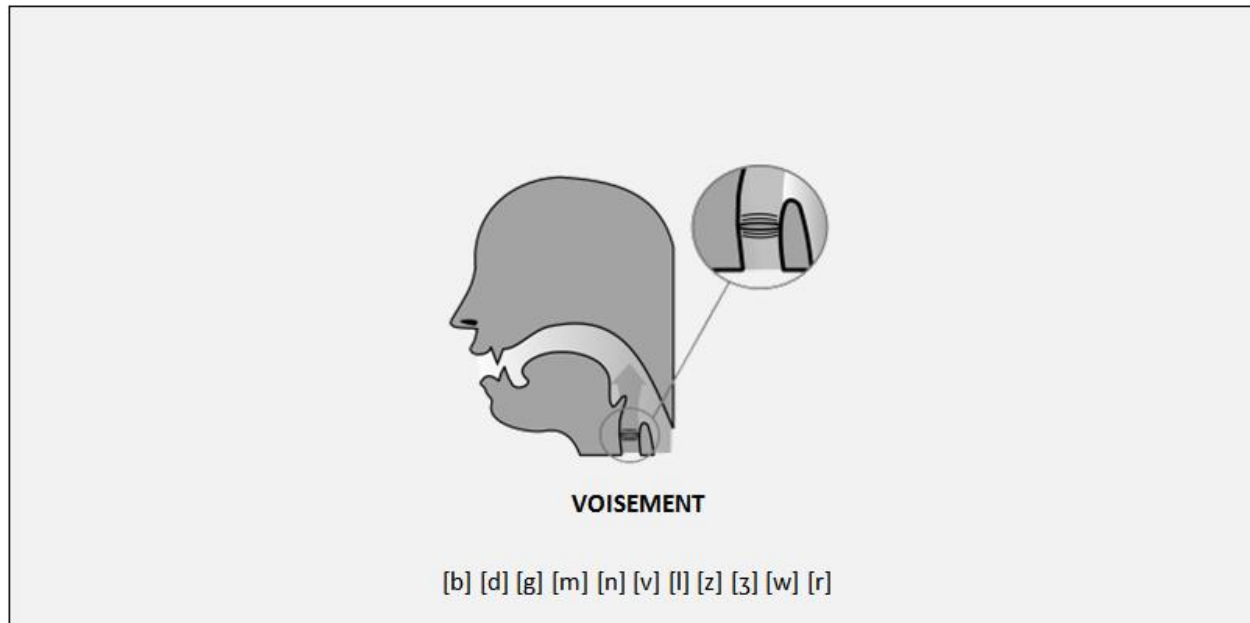
(d'après Dorgeloh, 2014)

3.5.3 Voisement

Le critère du voisement permet de distinguer les consonnes

- sourdes (absence de voisement)
- sonores (voisement)

(d'après Dorgeloh, 2014)

Autres modes/points d'articulation

Il existe

- d'autres modes d'articulation : interdental, laryngal, etc.
- d'autres points d'articulation : clics, etc.

Mais ils ne sont pas caractéristiques de la langue française. Nous en parlerons donc peu.

3.6 Classification des voyelles

On peut classer les voyelles du français en fonction :
de la nasalité,

- du point d'articulation,
- du degré d'aperture et
- de la forme des lèvres.

3.6.1 Nasalité

Le critère de la nasalité permet de distinguer les voyelles

- orales
- nasales

(Wikipedia, 2014)

3.6.2 Point d'articulation

Le critère du point d'articulation permet de distinguer les voyelles Antérieures

- centrales
- postérieures

(Wikipedia, 2014)

3.6.3 Degré d'aperture

Le critère de l'aperture permet de distinguer les voyelles

- fermées
- ouvertes

(Wikipedia, 2014)

3.6.4 Forme des lèvres

Le critère de la forme des lèvres permet de distinguer les voyelles

- arrondies
- non-arrondies

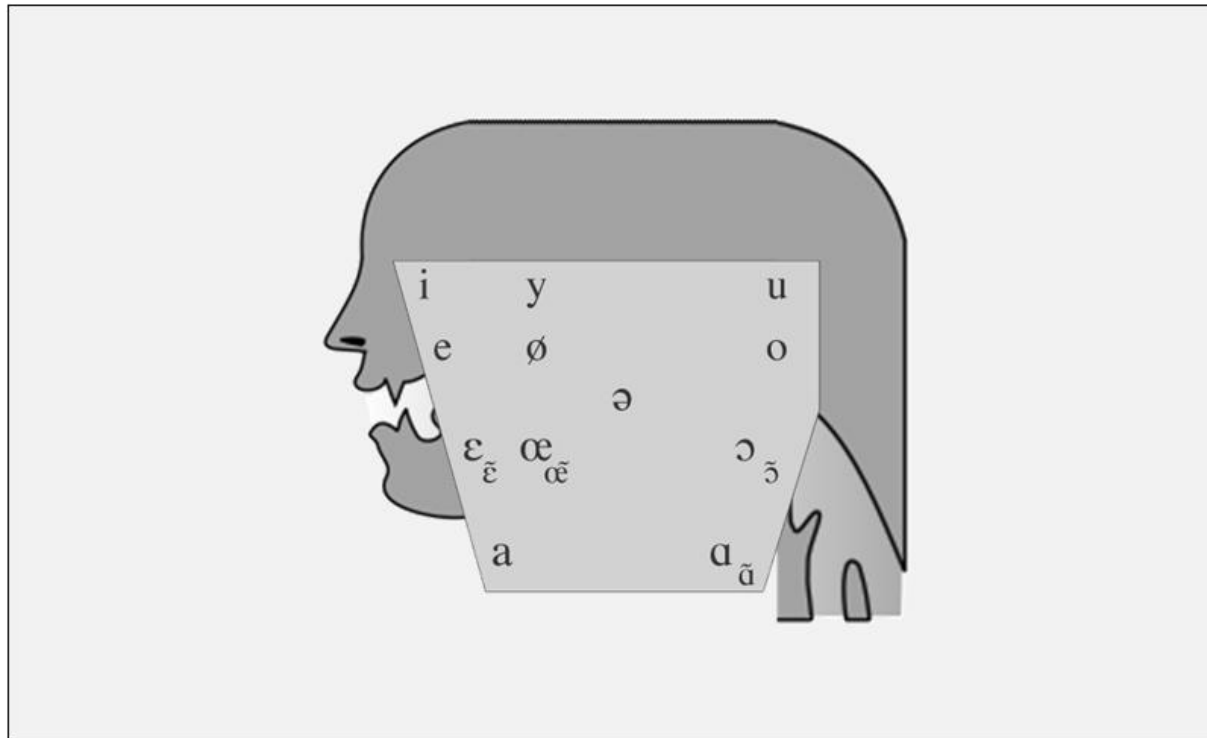
(Wikipedia, 2014)

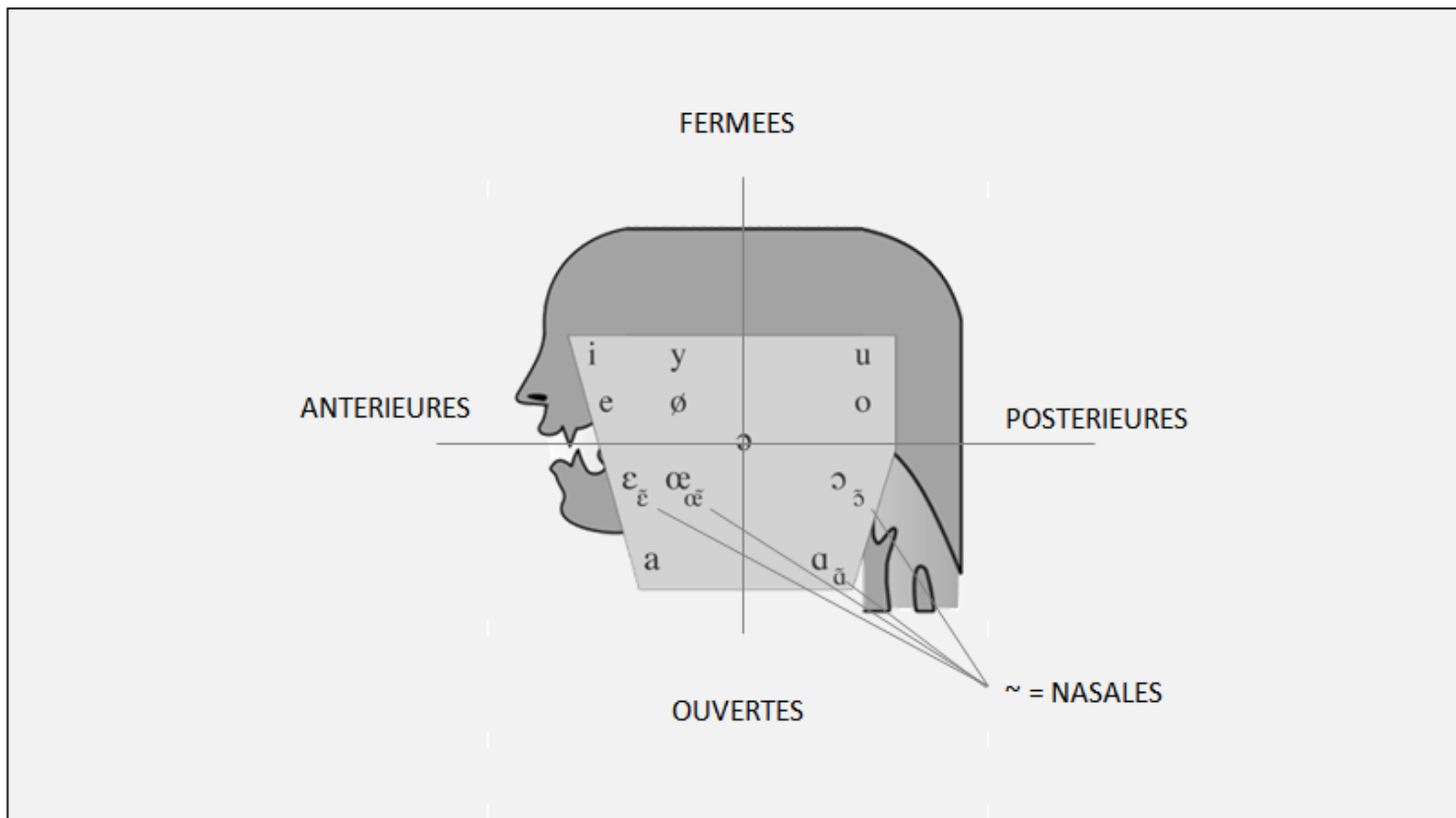
3.6.5 Trapèze vocalique du français (1/3)

Le *trapèze vocalique du français* représente d'une façon synthétique les principales caractéristiques des voyelles du français :

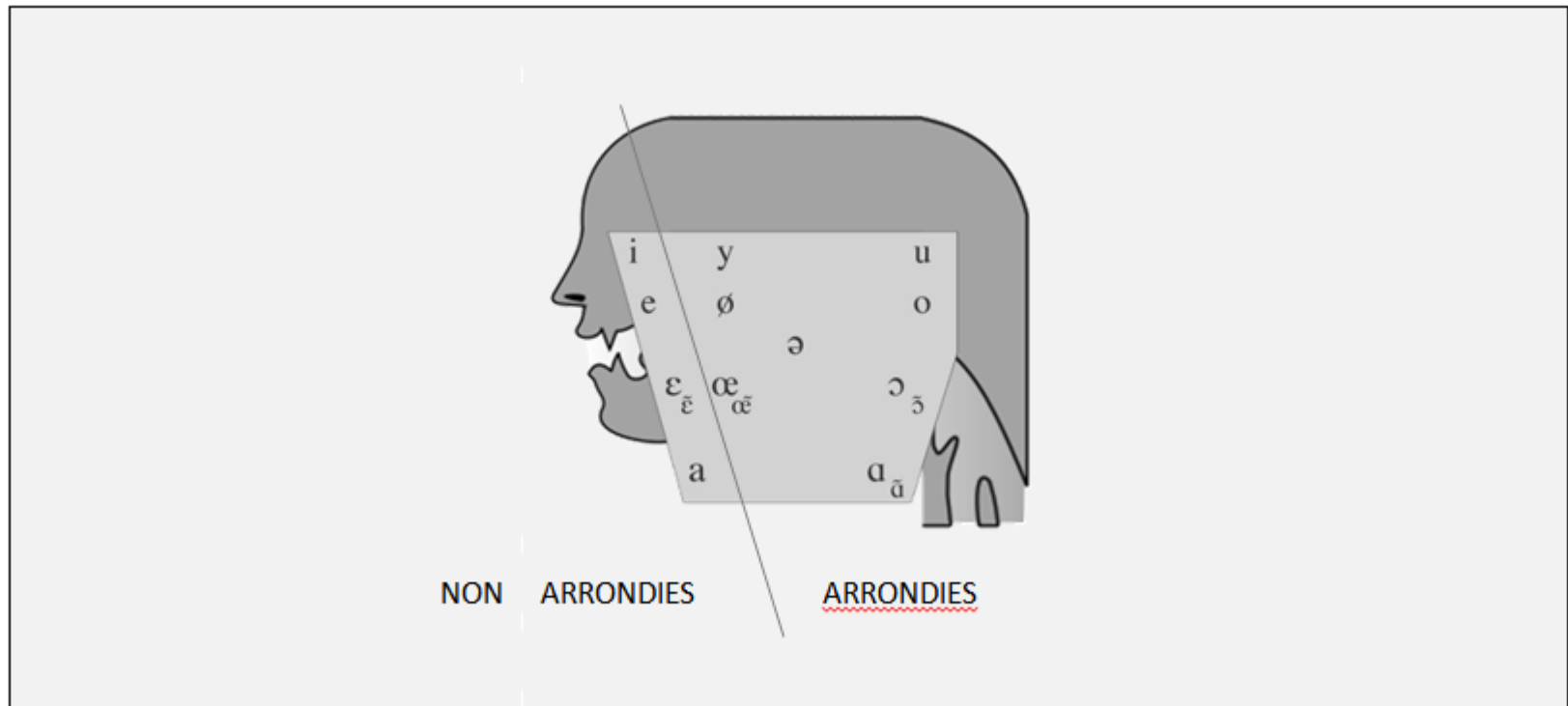
3.6.5 Trapèze vocalique du français (2/3)

Voici comment ce trapèze doit être interprété :

3.6.5 Trapèze vocalique du français (3/3)

Voici comment ce trapèze doit être interprété (suite) :

3.7 Cas particulier des glides

Quelques sons ne constituent

- ni vraiment des voyelles (plus brefs, juste avant ou après une autre voyelle)
- ni vraiment des consonnes (ne délimitent pas une syllabe)

On les appelle glides, semi-voyelles ou semi-consonnes. Ce sont :

- [j] correspondant à [i] : [j] dans yeux
- [w] à [u] : [w] dans oui
- [ɥ] à [y] : [ɥ] dans lui

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Olivier Delhaye.
«Φωνητική-Φωνολογία με εφαρμογές στη Γαλλική γλώσσα/Phonétique-
Phonologie-Applications à la langue française. Ενότητα 3. Éléments de
phonétique». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS165/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

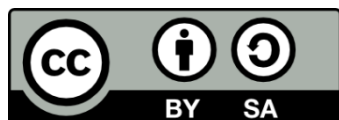
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Ξανθίππη Κουτούφη
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-2014

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

